

**VYBRANÉ POZNÁMKY
K SLOVENSKÉMU PREKLADU SERIÁLU GLEE
V KONTRASTE S JEHO ČESKOU VERZIOU
ALEBO AKO VYZERÁ
(NE)PROFESIONÁLNY PREKLAD**

Ester Demjanová

Ester Demjanová sa narodila v Prešove a je absolventkou odboru prekladateľstvo a tlmočníctvo na Univerzite Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach. Štúdium ukončila s červeným diplomom a získala i ocenenie dekanke za vynikajúce študijné výsledky. Už počas bakalárskeho štúdia začala pracovať v oblasti prekladu a kreatívneho písania a dnes popri doktorandskom štúdiu na svojej alma mater pracuje ako prekladateľka, tlmočníčka a copywriterka na voľnej nohe. Špecializuje sa na transkripciu, audiovizuálny a umelecký preklad i na preklady a tlmočenie v oblasti marketingu, psychológie a pedagogiky. Vo vedeckej oblasti sa zameriava na adaptáciu a audiovizuálny preklad. Keďže detstvo strávila v Českej republike, zahrňa do svojej prekladateľskej a akademickej praxe i jazyk český a jazykové obzory ďalej rozširuje štúdiom nemčiny.

ÚVOD

Nasledujúci článok vznikol na základe našej diplomovej práce *Dabing: áno (č) i nie? Preklad pre dabing na Slovensku*, v ktorej sme sa zaoberali teóriou a praxou dabingu, názorom slovenského diváka na český a slovenský dabing a porovnaním českej a slovenskej dabovanej verzie prvej série úspešného amerického seriálu *Glee*. V tomto článku predstavíme časť porovnávacjej analýzy.

1 KRÁTKO O ANALYZOVANOM MATERIÁLI A SAMOTNEJ ANALÝZE

Glee je americký komediálno-dramatický seriál, ktorého dej sa odvíja na fiktívnej strednej škole McKinleyho a sústreďuje sa na stredoškolský zbor. Spievajú v ňom prevažne šikanované či odstrkované deti, ktoré sa nevedia zaradiť medzi spolužiakov a nepatria medzi obľúbených. Prvá séria sa vysielala v rokoch 2009 a 2010 a už po prvom vysielaní išlo o štvrtý najsledovanejší program týždňa (Seidman, 2009).

Česká verzia prvej série seriálu *Glee* bola vytvorená v štúdiu S Pro Alfa v roku 2010, slovenskú verziu vyrobili v štúdiu Trigon Production o rok neskôr. Kým pod českou verziou je podpísaný jeden prekladateľ, na slovenskej spolupracovali traja prekladatelia, z ktorých dvaja boli uvedení zároveň ako úpravcovia dialógov (Dabingforum.sk, 2011).

Pri analýze sme postupovali nasledovne: po krátkych úsekoch sme pozerali slovenskú verziu seriálu, následne sme si daný úsek pozreli v českom jazyku a popri tom sme jazykové verzie porovnávali s anglickým prepisom originálnych epizód. Takto sme analyzovali celkovo 22 zhruba 40-minútových častí. V tomto štádiu analýzy sme si zároveň uvedomili, že výskum sa bude uberať iným smerom, než sme pôvodne zamýšľali.

V prvej fáze analýzy sme si v každom jazyku zaznačili viac ako tisíc rôznych replík. Následne sme tieto repliky triedili a odstraňovali tie, ktoré mohli byť výsledkom úpravy dialógov, alebo tie, pri ktorých sa nám prekladateľské riešenie síce zdalo nevhodné, no bolo viac či menej obhájiteľné. V druhej fáze nám na skúmanie ostalo 669 replík, ktoré predstavovali 414 rôznych situácií či scén. Číslu, ktoré by predstavovalo celkový počet chýb, sa zámerne vyhýbame, keďže niekedy bolo na zachytenie jedinej chyby potrebné zapísať niekoľko replík, kým inokedy sa našlo v jedinej replike niekoľko chýb. K drvivej väčšine vyššie spomenutých nedostatkov došlo v slovenskej verzii. Všetkých 669 replík je k dispozícii v prílohe našej diplomovej práce (Demjanová, 2015).

2 VÝZNAMOVÉ POSUNY, PREKLEPY A PREKLADATEĽSKÉ PREŠĽAPY

Ako sme už naznačili vyššie, cieľom výskumu nebolo hľadať v analyzovanom materiáli začiatocnicke chyby a prešľapy. Naším prvotným cieľom bolo porovnať prístup a stratégie, tak v mikrokontexte ako i v makrokontexte slovenskej i českej verzie, a nie rozhodovať o lepšom a horšom dabingu, keďže sme neboli presvedčení, že by takéto vyhodnotenie vôbec mohlo byť objektívne možné. Výsledky nás však nemilo prekvapili, a preto sme museli analýzu i celkový prístup prehodnotiť.

V rámci analýzy mikrokontextu sme všetky zaznačené príklady rozdelili podľa rovín, do ktorých najviac zasahovali (sémantická, morfosyntaktická, štylistická, kultúrna), pri makrokontexte sme sa zaoberali celkovou prezentáciou postáv, stratégiami v preklade názvov a mien. V tomto článku predstavíme prípady, ktoré podľa nášho názoru najlepšie reprezentujú celkovú povahu analyzovaného prekladu, a z rozsahových dôvodov sa sústreďujeme na významové posuny v analyzovanom materiáli.

2.1 Hľadanie strateného kontextu

K najčastejším problémom dochádzalo v dabingu pri prenášaní významu. Pomerne bežne bol pri výbere slov do slovenskej verzie uprednostnený ekvivalent, ktorý sa v kontexte javil ako nezvyčajný. Napríklad v nasledujúcej scéne dochádza k prekladu slova „pitch“ ako „výška, poloha (tónu)“, hoci v kontexte hudby má toto anglické slovo aj iný význam:

<i>Kontext: Rachel vychvaľuje svoje spevácke nadanie</i>		
Originál	Slovenské znenie	České znenie
<i>As you know, I have perfect pitch, which also means I have a very sensitive ear.</i>	<i>Ako viete, mám perfektnú výšku. A to znamená, že mám veľmi citlivý sluch.</i>	<i>Jak víte, perfektně intonuju, což znamená, že mám velmi citlivý sluch.</i>

Problém vzniká nielen vo vete, ktorá chybu obsahuje, ale i v narušení súdržnosti textu repliky: o čom hovorí Rachel v druhej vete? Z vety nie je jasné, k čomu sa lexéma „výška“ viaže a diváka asi najskôr napadne, ako môže jej citlivý sluch súvisieť s tým, koľko centimetrov meria? Na dôvažok dochádza k nezrovnalostiam aj medzi obrazom a zvukom. Rachel je totiž veľmi nízka, na čo bežne poukazuje nielen ona sama, ale aj ostatné postavy.

Hudobný kontext zjavne robil prekladateľovi problémy aj na iných miestach. V nasledujúcom príklade nesprávne prekladá slovo „sharp“:

<i>Kontext: Rachel presviedča Quinn o jej speváckych vlohách.</i>		
Originál	Slovenské znenie	České znenie
<i>You're actually a good singer, Quinn. Occasionally sharp, but that's just because you lack my years of training.</i>	<i>Si vážne dobrá speváčka, Quinn, niekedy trochu tvrdá, ale to je len slabou technikou...</i>	<i>Jsi dobrá zpěvačka, Quinn. Jen občas pod tónem, protože necvičíš jako já.</i>

Je diskutabilné, či prekladateľ pochopil význam slova „*actually*“ a celkový tón vety, ktorá vychádza z úst pomerne kritickej a mierne namyslenej Rachel. Nazdáva sa, že by bolo vhodnejšie nahradiť ho lexémou „vlastne“. K významovému posunu došlo pri preklade prídavného slova „*sharp*“, ktorého význam je „ostrý, výrazný, prenikavý, elegantný“, ale tiež „zvýšený o poltón“, čo presne pasuje do tohto kontextu. Vidíme, že v českom znení bol použitý opak, teda „si pod tónom“ pravdepodobne z toho dôvodu, že to znie prirodzenejšie, hovorovejšie a v danom kontexte to spĺňa svoju funkciu.

K podobnému posunu došlo pri zámene názvu miestneho gangu v muzikáli za lietadlo. V českom znení je použitý správny preklad pojmu:

<i>Kontext:</i> Mercedes je nešťastná z úlohy, ktorú má hrať v muzikáli West Side Story.		
Originál	Slovenské znenie	České znenie
<i>Wait... I'm a Jet?</i>	<i>Počkať... ja hrám lietadlo?</i>	<i>Počkat... jsem Tryskáč?</i>

Dostávame sa k nedostatkom, nad ktorými sa pozastaví nielen odborník, ale aj priemerný divák. Nasledujúci „vesmírny“ posun je opäť vizitkou práce prekladateľa, úpravcu i dramaturga. Mnoho takisto prezrádza o prekladateľovej znalosti americkej populárnej kultúry a opäť je dôkazom zanedbania kontextu a nesúladu obrazu so zvukom:

<i>Kontext:</i> Rachel pri nalievaní nahlas vysloví názov nápoja, ktorý pripravila.		
Originál	Slovenské znenie	České znenie
<i>Virgin Cosmos.</i>	<i>Panenský vesmír.</i>	<i>Nealko koktail.</i>

2.2 Preklepy

Zarážajúcu kategóriu, ktorá takpovediac samovoľne vyplynula z analýzy, tvoria preklepy. Ide o prípady, v ktorých by k správne prevodu významu došlo po zmene minimálneho počtu písmen.

<i>Rachel po prvýkrát zavíta do Klubu celibátu, kde sa tínedžeri učia sexuálnej zdržanlivosti.</i>			
	Originál	Slovenské znenie	České znenie
<i>Rachel:</i>	<i>Where are all the boys?</i>	<i>A kde sú chlapci?</i>	<i>Kde máte kluky?</i>
<i>Quin:</i>	<i>Down the hall. First half hour we separate, then we come together to share our faith.</i>	<i>Dolu v hale. Najprv sme oddelení, až potom sa delíme o svoju výhru.</i>	<i>O patro níž. První půl hodinu jsme odděleni, teprve pak spolu sdílíme svou víru.</i>

Je zrejmé, že v klube celibátu sa dievčatá a chlapci nedelia o “výhru“, ale o “viedu“. Pre celkovú zvláštnosť tohto posunu sme zvažovali i možnosť, že slovenská verzia sa inšpirovala českou (z časového hľadiska je to možné).

	Originál	Slovenské znenie	České znenie
Emma:	<i>A few years ago, I started an online flirtation with a high school flame Andy. Things got weird and I called it off. And two months later... Versace was dead. Dead.</i>	<i>Pred pár rokmi som na internáte flirtovala s frajerom zo strednej, s Andym. Keď začal byť čudný, zrušila som ho. A o dva mesiace bol Versace mŕtvy. Mŕtvy.</i>	<i>Před pár lety jsem si trochu zaflirtovala s jedním klukem ze studií. S Andym. Bylo to divné, tak jsem to zrušila. Přešly dva měsíce... a Versace zemřel. Zemřel.</i>

Emma skutočne neflirtovala „na internáte“ ale „na internete“. V českej verzii vidíme rozhodnutie vynechať informáciu, ktorá pre dej nie je natoľko podstatná.

V nasledujúcej ukážke kapitánka roztlieskavačiek Sue zrejme nechcela hovoriť o urážke, ale skôr o ukážke (hoci ani to podľa nás nie je najvhodnejší preklad):

<i>Kontext: Sue je presvedčená, že deti z klubu Glee uverejnili na internete jej súkromné video. Pán Schuester sa ich snaží brániť, kým Sue predstavuje dôkazy o ich vine.</i>			
	Originál	Slovenské znenie	České znenie
Pán Schuester:	<i>My kids don't do stuff like this.</i>	<i>Moje deti takéto veci nerobia.</i>	<i>Moje děti to ale nebyly.</i>
Sue:	<i>Is that so? Exhibit B. (hands out papers)</i>	<i>Je to tak? Ďalšia urážka. (rozdáva papiere)</i>	<i>Opravdu? Důkaz B.</i>

Vyššie uvedené prípady nápadne pripomínajú pasáž z Hocheľovej publikácie *Preklad ako komunikácia*. Vo filme *Stíhači, na štart!* (z angl. originálu *Aces High!*) bola anglická replika „*there's no doubt in my mind she's Lloyd George's **mistress***“ nadabovaná ako „vôbec nepochybujem, že ide o **názor** Lloyd Georga.“ Tento nedostatok vysvetľuje Hochel pochybením pri prepisovaní dialógových listín – „*mistress*“ bolo podľa neho najprv preložené ako „milienka“, po prepísaní sa z nej však stala „mienka“, ktorú napokon úpravca pretvoril na „názor“. O tejto chybe hovorí Hochel ako o „perličke“, no tvorcovia dabingu si za ňu od

Baraňákovej vyslúžili takýto komentár: „[ide o] zarmucujúci a výstražný príklad nedostatočnej profesionálnej zodpovednosti všetkých účastníkov literárnej prípravy našich dabovaných filmov“ (In: Hochel, 1990, s. 75). Hochelova publikácia vznikla pred 25 rokmi, no v porovnaní s uvedenými posunmi táto prekladateľská perla a komentár k nej dokazujú, ako medzičasom poklesli nároky na dabované programy. Dnes už totiž nejde o perlu, ale skôr o častý jav komerčného dabingu.

Nazdávame sa, že takéto nedostatky poukazujú na polovičatú a rýchlu prácu prekladateľov i úpravcov. Núka sa otázka, či možno vôbec pri slovenskej verzii hovoriť o nejakej úprave a dramaturgii, keď je divák svedkom toľkých nedokonalostí.

2.2 Keď sú problémom celé vety

Pochopenie gramatiky a syntaxe anglického originálu miestami taktiež spôsobovalo slovenskému tímu problémy.

<i>Kontext:</i> Vedúci zboru pán Schuester je na koberčeku u riaditeľa Figginsa, ktorý vystúpenie zboru pokladal za nevhodné pre stredoškolákov.			
	Originál	Slovenské znenie	České znenie
<i>Figgins:</i>	<i>We've received angry e-mails from a number of concerned parents, many of whom thought that their children were going to hear a special Olympian speak about overcoming adversity.</i>	<i>Dostali sme nahnevané maily od ustarostených rodičov. Všetci si myslia, že ich deti počúvajú o paraolympiáde a o tom, ako prekonať nepriazeň osudu.</i>	<i>Dostávame rozezlené maily od mnoha zděšených rodičů. Mnozí z nich se domnívali, že jejich děti šli na přednášku paralympionika o tom, jak se dá překonat nepřízeň osudu.</i>

Tu sme svedkami nesprávneho preloženia času, čo zároveň spôsobilo problém časovej súslednosti s predchádzajúcou vetou. V danej scéne sa riaditeľ rozhorčil nad tým, že deti z klubu Glee pripravili na isté podujatie piesne a tance so sexuálnym obsahom, ktorý sa mu javil pre publikum zložené zo stredoškolákov nevhodný. Rodičia detí, ktoré podujatie sledovali, si mysleli (pričom toto presvedčenie nadobudli v minulosti, pred podujatím), že ich deti idú na celkom inú akciu, a preto zasielajú škole nahnevané maily. (Táto činnosť ešte stále prebieha,

preto je v anglickej replike použitý predprítomný čas). Slovenskú verziu prekladu hodnotíme v oboch vetách ako nevhodnú, no v druhej vete dochádza vyslovene k negatívnemu významovému posunu. Český ekvivalent opäť ukazuje, že správny preklad bol možný tak z hľadiska jazykového, ako i z pohľadu úpravy dialógov.

V nasledujúcom prípade došlo k chybe o čosi komplexnejšej. Hoci prekladateľ správne porozumel času, v ktorom sa opisovaná udalosť odohrala, nepochopený ostal celý význam vety:

<i>Kontext: Skrachovaní absolventi klubu Glee rozprávajú o svojich životných skúsenostiach a prípadoch, keď im spievanie a zbor sťažilo životné cesty.</i>			
	Originál	Slovenské znenie	České znenie
<i>Russell:</i>	<i>My name is Russell; I'm a glee club survivor. Whenever anything bad would happen, I would just say: „Let's put on a show.“ Well, guess what? „Puttin' on a show!“ about your father's prostate cancer will actually just make him more depressed about the situation.</i>	<i>Volám sa Russel, som bývalý zborista. Vždy, keď sa stalo niečo zlé, povedal som: zaspievajme si o tom. Viete, čo sa stalo? Spieval som napríklad o rakovine prostaty vášho otca, a to vás akurát dostalo do ešte väčšej depresie.</i>	<i>Já se jmenuju Russel. Mám za sebou Glee klub. Když je nějaká nepříjemnost, tak si řeknu: musím to vyzpívat. Ale copak to jde, „vyzpívat“ rakovinu prostaty svého táty? Vždyť z toho byl ještě daleko víc špatnej...</i>

K významovo správne a štylisticky prijateľnému prekladu opäť došlo v českej verzii, ktorá vyznieva prirodzene, zatiaľ čo slovenský ekvivalent nedáva v podstate žiaden zmysel. Zmena osoby uprostred vety je viac než problematická, keďže nevieme, kto sa má skrývať za zámenom „vy“.

2.2.1 Nesúlady medzi dialógom a obrazom

Pri nepresnom preklade viet dochádzalo pomerne často i k nezrovnalostiam medzi obrazom a slovenským znením. Uvedieme štyri prípady zastupujúce mnoho podobných chýb, ktoré pri porovnaní s dejom vyzneli ako nezmysly. Nasledujúci príklad sme vybrali z epizódy, v ktorej Rachel natočí podľa vlastných slov „hudobne promiskuitné“ video. Pri natáčaní chce využiť zručnosti spolužiaka Artieho, ktorého v scéne žiada o pomoc. Artie, ako je zjavné z anglického ori-

ginálu, pomoc prisľúbi a epizóda ďalej pokračuje natočením spomínaného videa:

<p><i>Kontext:</i> Rachel sa snaží presvedčiť Artieho, aby jej pomohol vytvoriť „hudobne promiskuitné“ video. Uvedené repliky sú zároveň koncom scény, v ktorej Artie s poskytnutím pomoci súhlasí.</p>			
	Originál	Slovenské znenie	České znenie
<i>Rachel:</i>	<i>Artie, you know how our Glee Club assignment was to find a song with a bad reputation and rehabilitate it? Well, mine is going to afford me the worst reputation in this school. Rachel Berry is going to get a little down and dirty.</i>	<i>Artie, vieš, že je našou úlohou nájsť pieseň so zlou povestou a rehabilitovať ju. A mojou úlohou je mať najhoršiu reputáciu na škole. Rachel Berryová bude odteraz mierne drzá a nevychovaná.</i>	<i>Artie, víš, jak máme úkol najít píseň se špatnou pověstí a očistit její jméno? Tak já se svou písni získám tu nejhorší pověst na škole. Rachel Berryová sáhne do bláta a zasprostačí si.</i>
<i>Artie:</i>	<i>I'm going to stop you. You had me at sex tape. How can I help?</i>	<i>Preruším ťa. Ja ti nerozumiem. Čo vlastne chceš?</i>	<i>Zarazím tě. Přesvědčilo mě už sex video. Jak ti pomůžu?</i>

A práve natočenie videa a Artieho odpoveď sú v slovenskej verzii v rozpore. Už v Rachelinej replike dochádza k posunu, keďže Rachel netvrdí, že „mať najhoršiu reputáciu“ je jej úlohou (a takáto úloha jej naozaj nebola v epizóde zadaná), ale v skutočnosti hovorí, že to, akým spôsobom k zadaniu pristúpi, jej takúto povest' zabezpečí. Veľmi pozitívne by sme tu radi ohodnotili český preklad, ktorí sa vyhol odborne znejúcej „rehabilitácii“ a zvolil „očistení jména“ a takisto miesto „reputácie“ radšej vybral „pověst“. Obe tieto zmeny boli dozaista možné i v slovenskej verzii, a hoci netvrdíme, že sú jediným správnym riešením, v porovnaní so slovenskou verziiu vyznievajú prirodzenejšie. Na konci scény Artie Rachelin monológ preruší a opis jej zadania zhrnie ako „sex tape“. Tu sme v slovenskej verzii svedkami úplnej straty významu. I českú verziiu nehodnotíme tak kladne ako predchádzajúcu repliku, na druhej strane sa jej však podarilo zachovať význam a logicky spojiť dialóg.

Pozrime sa na ďalší prípad, v ktorom dochádza k rozporu medzi dejom, povahou postavy a slovenským dialógom:

PREKLADATELSKÉ LISTY 5

<i>Kontext:</i> Pán Schuester (Will) trávi v klube čoraz menej času, a tak bez jeho pomoci upadá.			
	Originál	Slovenské znenie	České znenie
<i>Pán Schuester:</i>	<i>Oh! ... I didn't quit glee.</i>	<i>Ale... ja... neodchádzam.</i>	<i>Ale já jsem neskončil...</i>
<i>Finn:</i>	<i>Well, you might as well have. It's nutty in there. I try and talk sense into Rachel. But she's gone all chick-batty.</i>	<i>Ale asi by ste mali. Je to tam úplne mimo. Skúsil som prehovoriť Rachel do duše, ale šibe jej.</i>	<i>Jako kdyby se stalo. Je to tam na hlavu. Do Rachel pořád hučím, aby dostala rozum, ale ona po mně pořád jede.</i>

Finn pôsobí v klube Glee ako jeho vedúci. Tento šestnásťročný chlapec je vykreslený síce ako obľúbený futbalista, no tiež ako človek s citlivou dušou a zmyslom pre dobrú vec. Pre jeho postavu je v danom kontexte v podstate nemysliteľné, aby povedal vyučujúcemu, že má z pozície vedúceho klubu odísť, ba práve naopak, sám Finn v tej istej epizóde vyčíta spolužiačke Rachel, že svojím neohľaduplným správaním odchod učiteľa sama spôsobila. V podobnej situácii sa ocitá i v ďalších častiach, keď vyjadruje pochybnosti, že klub Glee uspeje v súťažiach:

<i>Kontext:</i> Pán Schuester je nútený odísť z pozície vedúceho klubu Glee.			
	Originál	Slovenské znenie	České znenie
<i>Finn:</i>	<i>We can't do this without you, Mr. Shue. Hell, we probably can't do it with you.</i>	<i>Nezvládneme to bez vás, pán Schue, bez vás to nedokážeme.</i>	<i>Jenomže bez vás to tam nezvládneme. Sakra, nejspíš ani s váma.</i>

Tu sa nestretávame s nesúlalom medzi obrazom a zvukom, ale s nezmyselným opakovaním rovnakého významu dvakrát. Je otázne, či išlo v slovenskej verzii o nešťastný stylistický zámer alebo opäť o nepochopenie pôvodného významu. Originál vypovedá o Finnovej postave, o jeho názore a nízkom sebedomí, čo sa opäť v preklade stratilo. Na českej strane nebol so správnym preložením významu ani pretvorením do stylisticky prijateľnej podoby problém.

Hoci v tejto podkapitole sme sa zaoberali problematickými javmi na úrovni vety, vidíme, že uvedené posuny siahali i do nadvetných celkov. V ukážkach sme pozorovali stylistické a významové posuny, ale najväčší problém predstavoval nesúlalom medzi dejom či obrazom a preloženou replikou a/alebo charakterom postavy.

2.2.2 Zmeny charakteristiky postáv

V pôvodnej analýze sme sa venovali i skresľovaniu postáv ako často sa vyskytujúcejmu javu v slovenskej verzii seriálu *Glee*, no v tomto článku z rozsahových dôvodov len zhrnieme, že najviac boli skreslené tri postavy: Kurta, Sue a Brittany.

Prehnané, afektované a hyperbolické vyjadrovanie homosexuálne orientovaného Kurta bolo v preklade často neutralizované. Záporná postava, úspešná trénerka roztlieskavačiek Sue bola zase v slovenskom dabingu ukrátená o dávku irónie, cynizmu a vtipu. Za mnohé zo zmien pri preklade replík tejto postavy spomenieme napríklad to, že Sue má tendenciu naschvál nazývať ľudí nesprávnymi menami a prezývkami (napr. Emmu často volá Ella, Arlene, Eddie a podobne), aby vyjadrila svoju nadradenosť a to, že ju ostatní nezaujímajú, čo sa z nevysvetliteľných príčin do slovenskej verzie neprenieslo. A poslednou postavou, ktorej charakteristika sa v slovenskom dabingu pozmenila, je Brittany. Špecifický problém mali slovenskí prekladatelia s výrazom „*make out*“ (bozkávať sa), ktorý jednoducho prekladali ako „vyspať sa s niekým“, čo z Brittaninej postavy urobilo stredoškolačku holdujúcu sexu s každým na škole.

3 TAM, KDE CHÝBALA JEDNOTNÁ PREKLADATEĽSKÁ STRATÉGIA

Je nesporné, že konzistentnosť prekladateľskej stratégie je nezanedbateľným ukazovateľom kvalitného prekladu. Prekladateľ by mal napríklad prekladať mená postáv, miesta, názvy či udalostí. Ak sa rozhodne pre nejaký prístup (napr. naturalizáciu), je potrebné dodržať ho pri preklade celého diela. A presne na problém nejednotnosti sme narazili pri slovenskej dabovanej verzii. Stretli sme sa napríklad s dvojakou výslovnosťou mena jednej z vedľajších postáv. Kým v deviatej epizóde sa židovský spolužiak hlavných postáv volal Jákob, v trinástej epizóde sa už volal Džejkob.

3.1 K prekladom názvov piesní a hudobných diel

Pozrime sa teraz na stratégiu prekladu názvov piesní a hudobných diel, ktoré sú v muzikálnom seriáli pomerne dôležitou súčasťou dialógov. V českom znení sa prekladateľ a/alebo úpravca rozhodli anglické názvy piesní a názvy iných hudobných diel (až na niekoľko výnimiek) neprekladať. Slovenský prekladateľský tím zaujal opačné stanovisko a väčšinu názvov piesní preložil do slovenčiny. Toto

rozhodnutie sa nám zdá nevhodné a, čo je horšie, v celej sérii nie je jednotne dodržiavané.

Rozhodnutie naturalizovať anglické názvy piesní považujeme za nešťastné, keďže ide proti úzu každodenného jazyka. Ani v rádiách, ani v bežnej komunikácii so známymi či priateľmi nemá Slovák potrebu či tendenciu prekladať anglické názvy piesní do slovenčiny. Takýto preklad sa nám javí ako zbytočný a zavádzajúci. Veď sa predsa nespieva preklad piesne, ale anglický originál. Pri prekladoch názvov piesní ďalej dochádzalo v slovenskom dabingu k zvláštnym konštrukciám, ako napríklad v nasledujúcich ukážkach z rôznych epizód, v ktorých dve postavy spievajú tú istú pieseň. Jej názov vyslovia, keď informujú klaviristu o tom, čo má hrať.

<i>Kontext: Rachel a April zadávajú klaviristovi názov pesničky, ktorú má hrať.</i>			
	Originál	Slovenské znenie	České znenie
<i>Rachel:</i>	<i>„Maybe This Time“ in B flat?</i>	<i>Možno je to v tónine bé.</i>	<i>Zkusíme to v bé, jo?</i>
<i>April:</i>	<i>Hey, Tinkles, give me „Maybe This Time“ in B flat. And don't let me catch you snoozing.</i>	<i>Hej, brnkáčik, zahraj mi „Teraz už môžeš“ a opovážte sa chrápať!</i>	<i>Břinkale, hoď tam „Maybe This Time“ v béčku. A ne že budete zívat.</i>

Rachelina replika znie, ako keby pochybovala o tom, či je pieseň skutočne v tónine b, a nie, akoby zadávala hudobnému sprievodu názov piesne. V češtine nie je pôvod výslednej repliky taký jasný, v každom prípade však v danom kontexte dáva zmysel, aj keď je názov piesne vynechaný. Keď pieseň len v nasledujúcej epizóde uvádza April, má už hudobné dielo v slovenčine celkom iný názov.

Hoci väčšina názvov je prenesených do slovenčiny, našli sme i prípady, keď ostal názov hudobného diela nepreložený. Vhodnosť tej či onej stratégie by bolo vhodné posudzovať tam, kde by o nejakej stratégii mohla byť reč. Za jednoznačný problém preto považujeme vyššie naznačenú nejednotnosť v prístupe k prekladu.

3.2 Miesta, školské kluby a súťažné kolá

V seriáli *Glee* sa nachádzame na pôde americkej strednej školy, a tak sa tu divák stretáva s mnohými školskými klubmi, spolkami a organizáciami. Ako sme už spomínali vyššie, domnievame sa, že pri preklade názvov je vhodné zvoliť jeden

ekvivalent, ktorý bude v rámci celého prekladu zodpovedať danému anglickému názvu. To sa však v slovenskom znení javilo ako problém.

V tabuľke 1 približujeme niektoré zo slovenských ekvivalentov pre anglické názvy školských klubov a miest, ktoré sa v seriáli objavujú pomerne často. Zatiaľ čo v českej verzii seriálu sme sa vždy dopracovali k jednotnému a zaužívanému prekladu, prípadne jeho skratke, slovenský sa často menil od epizódy k epizóde.

Tabuľka 1: Slovenské a české ekvivalenty názvov školských klubov a miest

Originál	Slovenské znenie	České znenie
<i>New Directions</i> (školský zbor)	<i>Nové smery</i> (vo väčšine epizód)	<i>New Directions</i>
	<i>New Directions</i> , (14. epizóda)	
	<i>Nový smer</i> (21. epizóda)	
<i>Vocal Adrenaline</i> (školský zbor)	<i>Adrenalínoví speváci</i> (3. epizóda)	<i>Vocal Adrenaline</i>
	<i>Vokálni adrenalisti</i> (14. epizóda)	
	<i>Vokálny adrenalín</i> (17. a 22. epizóda)	
	<i>Vokálni adrenalíni</i> (20. a 21. epizóda)	
<i>AV club</i> (školský klub)	<i>Videokrúžok</i> (17. epizóda)	<i>audiovideokroužek</i>
	<i>Technický krúžok</i> (18. epizóda)	
<i>Breadstix</i> (názov reštaurácie)	<i>Breadstix</i> (14. epizóda)	<i>Breadstix</i>
	<i>U bagetky</i> (16. epizóda)	
	<i>Chlebové tyčinky</i> (21. epizóda)	
<i>Auditorium</i> (názov miestnosti v škole)	<i>sála</i> (14. a 22. epizóda)	<i>aula</i>
	<i>Telocvična</i> (16. epizóda)	
	<i>Poslucháreň</i> (22. epizóda)	

Ešte horšie to bolo v prípade názvov speváckych súťaží, ktoré sú v podstate kostrou deja. Ak má klub Glee prežiť, zbor musí postúpiť cez viaceré kolá, vysoko sa umiestniť a získať tak finančnú podporu. Boj žiakov o postup a umiestnenie v týchto súťažiach vlastne posúva dej prvej série dopredu. Členovia zboru sa ne pripravujú, postupne sa zoznamujeme s ich konkurenciou i s porotou. Hierarchia súťaží je zoradená od oblastných až po celoštátne kolo. Z tabuľky 2 je opäť zrejmé, že kým českému tímu sa podarilo zachovať pri preklade názvov súťaží jednotnosť, Slováci akoby každú epizódu vymýšľali nové mená.

Tabuľka 2: Slovenské a české ekvivalenty názvov súťaží pre školské zbory

Originál	Slovenské znenie	České znenie
<i>Invitationals</i>	<i>školský koncert (5. epizóda)</i>	<i>městský kolo</i>
<i>Sectionals</i>	<i>miestne kolo (5. epizóda)</i>	<i>okresní kolo (okresky, okres)</i>
	<i>predvážačky (6. a 7. epizóda)</i>	
	<i>prehrávky (6., 7., 8. a 9. epizóda)</i>	
	<i>regionálky (11. epizóda)</i>	
	<i>semifinále (13. epizóda)</i>	
	<i>lokálky (17. epizóda)</i>	
	<i>výberovky (20. epizóda)</i>	
<i>Regionals</i>	<i>okresná súťaž (22. epizóda)</i>	<i>oblastní (kolo)</i>
	<i>krajská súťaž/kolo (1. a 2. epizóda)</i>	
	<i>regionálne kolo (3. epizóda)</i>	
	<i>okresné kolo (5. a 6. epizóda)</i>	
	<i>okres (14. epizóda)</i>	
<i>Nationals</i>	<i>regionálky (17. epizóda)</i>	<i>celostátní (kolo)</i>
	<i>celoštátna súťaž (1. a 2. epizóda)</i>	
	<i>národné finále (3. epizóda)</i>	
	<i>národné kolo (14. epizóda)</i>	
	<i>celoštátna kolo (22. epizóda)</i>	

Takúto nekonzistentnosť považujeme v profesionálnom preklade za skutočne neprípustnú. A to nielen z odborného hľadiska, ale i z pohľadu diváka. Ako sa má divák orientovať v deji, keď sa zbor každú epizódu pripravuje na inak pomenovanú súťaž?

4 KRÁTKO O MOŽNÝCH PRÍČINÁCH ZISTENÝCH NEDOSTATKOV

Pri výskume, z ktorého časť sme predstavili v tomto článku, sme dospeli k názoru, že na úroveň slovenského dabingu malo vplyv hneď niekoľko faktorov. Jed-

ným z nich je počet prekladateľov. Pri analýze sme narazili na epizódy preložené kvalitnejšie a také, ktoré boli po prekladateľskej stránke plné posunov a nepresností. Domnievame sa, že slovenskí prekladatelia sa od epizódy k epizóde menili a nemali jednotnú terminologickú databázu, ktorá je pri takejto práci nevyhnutná.

To mnoho prezrádza i o povahe a podmienkach práce a prístupu k prekladom zo strany zadávateľa. Odmeny za preklad v komerčnom dabingu sa pohybujú zarážajúco nízko, dokonca aj pod hranicou minimálnej mzdy (Demjanová, 2015, s. 44-45). Núka sa teda otázka, aké podmienky musia takto platení prekladatelia spĺňať, a či sú vôbec na nich, ich vzdelanie a skúsenosti kladené nejaké nároky. Z tohto príspevku vyplýva, že slovenskí prekladatelia seriálu *Glee* mali jednoznačné medzery v oblasti teórie prekladu, no chýbali im aj základné znalosti zdrojovej kultúry, anglickej gramatiky či zručnosti čítania a počúvania s porozumením.

Ďalším z faktorov, ktoré podľa nás mohli prispieť k výsledku, ktorý bol odovysielaný, je práca úpravcov a dramaturgie. Počas analýzy sme nadobudli presvedčenie, že texty sa z pera prekladateľa takmer v nezmenenej podobe dostávali do scenárov pre hercov. V tomto presvedčení nás utvrdilo i to, že dvaja z troch prekladateľov sú zároveň uvedení ako úpravcovia dialógov. V slovenskej verzii nebadá ani výsledky práce dramaturga. Nazdávame sa, že nie je možné, aby dramaturg pripustil osem rôznych ekvivalentov pre jedno anglické pomenovanie, dvojaké čítanie toho istého mena či repliky odporujúce dejú a povahe postáv.

ZÁVER

Nazdávame sa, že na základe predložených príkladov je možné zhodnotiť kvalitu slovenského dabingu seriálu *Glee* ako nedostatočnú. V príspevku uvádzame i dôvody, ktoré by mohli byť príčinou nízkej kvality, a dúfame, že upozornením na ne sa začne debata o problémoch audiovizuálneho prekladu v súkromných štúdiách a pre komerčné televízie.

Za istú výzvu predloženú slovenskému dabingu považujeme i porovnanie s jeho českým konkurentom. Hoci k skutočnému porovnaniu slovenského a českého prekladu nedošlo, keďže to kvalita slovenskej verzie nedovoľovala, česká verzia tu pôsobí ako istý štandard, hodnota na porovnanie. Napriek tomu, že sme českému dabingu nevenovali toľko pozornosti, koľko by si zaslúžil, ponúka vhodné riešenia a ukazuje nám, že v podmienkach príbuzného jazyka sa dajú dosiahnuť i omnoho lepšie výsledky.

Nechceme generalizovať, keďže si sme vedomí toho, že na obrazovkách slovenských televízií sa divák stále môže stretnúť i s veľmi kvalitným dabingom (napr. v seriáli *Dr. House*, pozri Kozáková, 2013), vybraný seriál však považujeme za reprezentatívnu ukážku komerčného dabingu, teda takého, ktorý sa bežne ob-

javuje na obrazovkách komerčných televízií. Sme toho názoru, že stav dabingu na Slovensku je alarmujúci. Je potrebné si uvedomiť, že to, čo televízie prezentujú divákovi, ovplyvňuje jazykové znalosti obyvateľstva. Audiovizuálny preklad a preklad vo všeobecnosti nie je činnosť, ktorú môže vykonávať hocikto so základnou znalosťou cudzieho jazyka. Je naň potrebná dávka talentu, nadania, jazykových znalostí, ale aj času a pracovného nasadenia, ktoré na slovenskej strane často chýbali. Bez takýchto odborníkov sa k lepším výsledkom dopracujeme len veľmi ťažko. Zamyslime sa preto nad tým, akú jazykovú kvalitu sme ochotní na našich obrazovkách tolerovať.

PRAMENE

- Glee*. Ryan Murphy. The Complete First Season. Twentieth Century Fox Film Corporation. 2009. DVD.
- Glee*. Ryan Murphy. Kompletní první sezóna. Twentieth Century Fox Film Corporation. 2011. DVD.
- Glee*. Ryan Murphy. Prvá séria. TV JOJ. 20. február 2011 – 1. máj 2011.

LITERATÚRA

- Glee/Glee*. In: Dabingforum [online]. 2011. [cit: 2015-09-28]. Dostupné na: <<http://www.dabingforum.sk/viewtopic.php?f=123&t=352>>.
- DEMJANOVÁ, Ester: *Dabing: áno (č) i nie? Preklad pre dabing na Slovensku*. [diplomová práca]. Košice : Filozofická fakulta Univerzity Pavla Jozefa Šafárika, 2015, 119 s.
- HOCHÉL, BRAŇO: *Preklad ako komunikácia*. Bratislava : Slovenský spisovateľ, 1990, 148 p.
- KOZÁKOVÁ, Lucia: *Nástrahy audiovizuálneho prekladu v seriáli Dr. House*. In: Prekladateľské listy 2. Bratislava : Univerzita Komenského, 2013, s. 54-68.
- SEIDMAN, R. *Top Fox Primetime Shows* [online]. 2009. [cit: 2015-09-28]. Dostupné na: <<http://tvbythenumbers.zap2it.com/2009/05/27/top-fox-primetime-shows-may-18-24-2009/19470>>.

RESUMÉ

This paper analyzes the Czech and Slovak dubbed version of the first season of the American TV series *Glee*. The primary focus is on the Slovak version which exemplifies the low quality of Slovak dubbing for commercial televisions. The Czech version is used to

demonstrate more adequate solutions to the problems that both versions had to deal with. A number of excerpts from the original and the dubbed versions is presented together with author's commentary. The paper discusses semantic shifts and errors in translation for dubbing, dialogue-screen correspondences, some translation strategies and general approaches of the Slovak and Czech versions.

Mgr. Ester Demjanová
Katedra anglistiky a amerikanistiky
Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach
Petzvalova 4
040 11 Košice – Západ
ester.demjanova@student.upjs.sk